

Kommunene må mer ut på arbeidsplassene

Kommunal Rapport 2.2 2017 14:25

Kommunenes innsats mot arbeidslivskriminalitet må bli bedre, mener både Riksrevisjonen og Skattedirektoratet.

Karl Børre Reite fra Skattedirektoratet oppfordrer kommunene til å styrke innsatsen mot svart økonomi, arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Det var en fullsatt sal med rundt 700 deltakere på Norges Kommunerevisorforbunds (NKRF) Kontrollutvalgskonferanse som fikk høre Anne Fikkan fra Riksrevisjonen og Karl Børre Reite fra Skattedirektoratet gjenta budskapet: Kommunenes innsats mot arbeidslivskriminalitet, som bestillere ved offentlige anskaffelser, kan og må bli bedre.

– Kommunene må mer ut på arbeidsplassene for å blant annet sjekke om arbeidstakerne har HMS-kort, om entreprenøren og arbeiderne er den de utgir seg for å være, mener Reite.

I fjor fikk politiet, regjeringen, Arbeidstilsynet – og kommunene det glatte lag fra riksrevisor Per-Kristian Foss for manglende innsats mot arbeidslivskriminalitet. Riksrevisjonen har gjennom sine undersøkelser avdekket at offentlige virksomheter ikke i tilstrekkelig grad etterlever regelverket som skal bidra til å forhindre sosial dumping ved offentlige anskaffelser.

Kommunene kommer dårligere ut enn stat. Vel to tredeler av kommunene og de statlige virksomhetene har en strategi eller et overordnet styringsdokument for gjennomføring av anskaffelser. I 60 prosent av anskaffelsene er rutiner for å følge opp forskriftskravene lagt til grunn.

Reite sitter i Sekretariatet for Samarbeid mot svart økonomi, som er en allianse mellom KS, LO, NHO, YS, Unio og Skatteetaten. Han sier det skjer mye for tiden, og tilsynsmyndighetene jobber mer sammen – spesielt i de største kommunene.

– Jeg tror det er viktig at vi sørger for å løfte i flokk. Det betyr at en må vise vilje og retning, uttalte han.

Vil gjøre Telemarksmodellen nasjonal

Samarbeidet mot svart økonomi har utarbeidet 10 strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommunene. Så langt har 60 kommuner, ifølge Reite, vedtatt de 10 strategiske grepene.

Arbeidet med strategien startet opprinnelig i Telemark, gjennom den såkalte Skiensmodellen – senere Telemarksmodellen. Nå vil Fellesforbundet i Telemark gjøre modellen nasjonal. Det framkommer av et brev fra Fellesforbundet i Telemark signert nestleder Arne Hagen at de er skuffet over Fellesforbundets ledelse og LO, som ikke ønsker et vedtak for Telemarksmodellen i Stortinget.

I brevet skriver lokallaget at de mener Fellesforbundets ledelse og LO svikter i kampen for å gjøre Telemarksmodellen nasjonal. De vil jobbe videre på egen hånd og i samarbeid med lokale krefter gjøre modellen bedre fram mot LO-kongressen 8. mai.

«Da kan LO vedta forslaget og bli den ledende aktør for et seriøst arbeidsliv og la det bli et viktig signal til partiene som ønsker vår støtte i stortingsvalget 2017», heter det i brevet.

Vanskelig å avdekke

Til tross for gode retningslinjer, risikovurdering, strenge krav om blant annet færre leverandørledd og bedre kontroll, er det ifølge Anne Fikkan svært vanskelig å avdekke arbeidslivskriminalitet.

– Dette kunne ikke selv den beste rådmannen ha avdekket, uttalte hun da hun viste hvordan kriminelle entreprenører trikser med arbeidstakernes kontrakter for kunne utnytte dem på det groveste.

Entreprenøren gjorde en feil og sendte det uoffisielle dokumentet til Arbeidstilsynet. Den viser at arbeidstakeren fra Litauen trues med straff dersom han ikke betaler månedlig husleie inn på et kontonummer. Ifølge den offisielle versjonen dekker arbeidsgiveren kost og losji.

– Dette er grov kriminalitet, og det er ikke et enestående tilfelle, sa Fikkan.

– Det er snakk om utnyttelse av mennesker på det groveste. Kriminelle som har funnet ut at istedenfor å rane en bank, så vil man bruke arbeidslivet og næringslivet som arena for å skaffe seg penger, minnet Reite om i sitt innlegg.

De 10 strategiske grepene:

1. Ta et klart standpunkt: Still krav i kontraktene til leverandørene og underleverandørene der risikoen for svart økonomi og arbeidslivskriminalitet er størst. Ha egne rutiner for oppfølging og sanksjonering av kontraktsbrudd i anskaffelsene. Rapporter alle tilfeller av svart økonomi og arbeidslivskriminalitet til kontrollmyndighetene og/eller politiet.
2. Rett innsatsen der risikoen er størst: Bygg og anlegg, renhold, bilvask og bilpleie.
3. Gå konkret til verks. Sørg for at leverandører og underleverandører har lønns- og arbeidsforhold i orden, registrering, oppgavelevering og betaling av skatter og avgifter er i orden, at de har tilstrekkelig fagkunnskap på plass. Vit hvem man handler med og betaler til.
4. Begrens antall ledd i leverandørkjeden.
5. Sett krav til fagkunnskap.
6. Vit hvem som arbeider for oss. Kontraktsfest at alle underentreprenører i hele kontraktskjeden er kjent før arbeidet tar til. Ansatte på prosjektet skal være navngitt før oppmøte. Arbeidstakere skal bære gyldig HMS-kort.